

HE LLEGIT
NO SÉ ON

EVA
PIQUER

Covant l'ou de la mort sota l'aixella

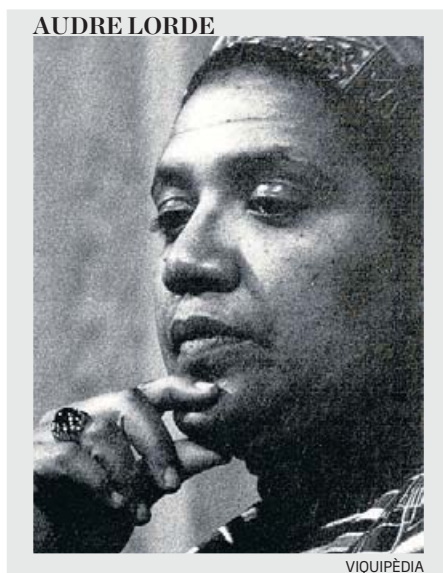
Les reflexions de la poeta Audre Lorde sobre el càncer que va patir es mantenen ben vigents quaranta anys després

Els meus silencis no m'han protegit, el teu silenci no et protegirà

“Covava l'ou de la mort blanca / sota l'aixella, arran de pit / i cegament alletava / l'ombra de l'ala de la nit. / No ploris per mi mare a punta d'alba. / No ploris per mi mare, plora amb mi”. Tota l'estona em venen al cap aquests versos de Maria-Mercè Marçal, recollits en el poemari pòstum *Raó del cos*, mentre lleigeixo *Els diaris del càncer*, d'Audre Lorde, un llibre publicat per Edicions Cal·lígraf amb traducció i pròleg de Caterina Ribba. Em ve al cap també, inevitablement, el diari del càncer que va escriure Marçal, i aquella frase colpidora: “Avui és el tercer dia que visc amb la mort enganxada, arrapada al costat dret” (*El senyal de la pèrdua*, Empúries).

Són impressionants els ecos entre Marçal (1952-1998) i Lorde (1934-1992), tant de les vides personals com de les respectives obres. Impressionants. Fins al punt que un recull d'assajos de Lorde, *Sister outsider*, del 1984, es va publicar en castellà el 2002 amb el títol *La hermana, la extranjera*. El cinquè poemari de Marçal, del 1985, es titula justament *La germana, l'extranjera*. No és casualitat: és una picada d'ullet al poemari marçal·lià. Els editors espanyols de Lorde van saber veure tot el que agermanava les dues autores. Que és molt.

Audre Lorde es definia a si mateixa com a dona, negra, lesbiana, guerrera i poeta. Reivindicava el poder de parlar i de fer-se escoltar: “La mort és el silenci final. Els meus silencis no m'han protegit. El teu silenci no et protegirà”. Creia que callar no és el camí, que triar el si-

lenci és l'actitud de la qual més et pots penedir. Ni que callis per protegir-te, per sobreviure. En el seu dietari de la malaltia, Marçal escriu, fent balanç: “Només em penedeixo d'haver-me inhibit en la manifestació d'opinions (articles, etc., no escrits, rèpliques, cartes al director no enviades)”.

La pressió social per reconstruir els pits i invisibilitzar el càncer

Quan li van diagnosticar el càncer de mama, Audre Lorde va optar per no callar. Va trencar el silenci i va explorar un tema que aleshores era tabú. Estem parlant del 1978. Conec casos de càncers patits als anys vuitanta en aquesta banda de l'Atlàntic en què el diagnòstic es va amagar fins i tot als mateixos

malalts. I, per descomptat, fa quaranta anys ningú gosava pronunciar el nom de la malaltia. Lorde va aparcar els eufemismes i va ser coherent amb el que sempre havia propugnat. “No vull que ni la ràbia ni el dolor ni la por que em provoca el càncer acabin fossilitzats en un altre silenci”, explica a la introducció d'*Els diaris del càncer*.

Audre Lorde, que va acabar morint de càncer i que el 1988 va publicar un segon dietari, centrat en la seva metastasi hepàtica, va posar sobre la taula la dimensió política de la malaltia que patia. La manera com la societat afrontava llavors (¿i potser també ara, amb els llacets roses i tota la pesca?) el càncer de mama reflecteix un model de feminitat que reforça estereotips. Ella va notar molt la pressió social per reconstruir-se el pit. A la consulta d'un oncòleg, una infermera la va mirar amb desaprovació quan l'Audre li va dir que no es trobava bé amb la pròtesi. “Et sentiràs millor quan la portis posada –li va assegurar–. A més, ens agradaria que et possessis alguna cosa, com a mínim quan vinguis aquí. Si no, ens desmoralitzes el consultori”.

Aquell dia Lorde no va saber què respondre en directe, però ho va deixar clar per escrit: “Erem a la consulta d'un dels especialistes en càncer de mama més prestigiosos de Nova York. Totes les dones que s'hi trobaven havien perdut un pit, possiblement el perdrien o, en tot cas, tenien por de perdre'l. I els hauria pogut ser útil, a totes aquelles dones, que se'ls recordés que tenir un pit menys no volia dir que se'ls hagués acabat la vida ni que fossin menys dones, i que no estaven condemnades a utilitzar un placebo per sentir-se bé amb elles mateixes i amb el seu aspecte”.

AIXÒ NO CAL DIR-HO

Les mentides del nostre temps

Al final, el que hem fet amb el covid és aplicar el Codi Civil, i per aquesta raó ja convivim amb el virus en règim de separació de béns. A cadascú el que li pertoca. Al mateix temps que el coronavirus campa per tot arreu, la gent (cada cop hi ha més i més contagis, això s'ha tornat imparable) ho suporta amb estoïcisme i fa veure que tan sols s'ha refredat. És un consol, encara que tothom sap que una grip i el covid-19 no són la mateixa cosa. El segon en vint-i-quatre hores pot carregar-se una persona. Tant se val. Quan ja no creus en res tan sols pots creure en les mentides. Això és el que passa també amb les *fake news*. La postveritat és una forma dissortada de la veritat. Una veritat per a pobres. Una veritat en potència destinada al fiasco. Aquest fracàs, però,

acaba convertit en dictadura. Darrere tota mentida hi ha un tipus de violència. Tot el que existeix entre nosaltres i el covid s'explica mitjançant el diagrama de Venn (com que a l'escola vam créixer amb els conjunts, a molts ens van interessar després els Beatles i els Rolling Stones; ara la gent és menys de bandes, agraden més els vocalistes, i això és perquè han crescut tancats sols a les seves habitacions..., i la diferència entre els literats i els sociòlegs és que els primers mai no saben de què parlen encara que l'encertin més). A la intersecció del diagrama que mostra el conjunt A de la gent i el conjunt B de la pandèmia hi ha el personal sanitari i, per descomptat, la sanitat pública. Aquesta intersecció ja no

fa de nexa, d'unió, perquè l'han esclafada. I ningú diu res. A les mentides no les aturen les veritats, ja que les primeres habiten un altre món, que és el món del silenci. On hi ha silenci neix la mentida. El silenci no és el que no es diu, sinó el que s'hauria d'haver dit. El nostre silenci farà les mentides del futur. Passa com en aquella història de Brian Aldiss, *El hombre en su tiempo* (a l'antologia d'aquest autor *Los mejores relatos de ciencia ficción, 1955-1986*, col. *Nebulae*, ed. Edhasa, 2003), on un astronauta retorna de Mart 3,3077 minuts avançat respecte al temps de la Terra. Al començament no entenem què li passa, però finalment comprenem que a la vida tot el que veiem és el resultat dels nostres actes.

JAVIER
PÉREZ
ANDÚJAR

MINÚCIES
JORDI LLOVET

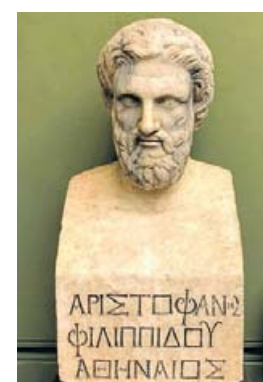
Aristòfanes!

La companyia de teatre Els Joglars va estrenar a Saragossa dijous una obra intitolada *¡Que salga Aristófanes!*, muntatge número 40 del seu historial. En un centre de salut mental, una colla de malalts assaja una comèdia d'Aristòfanes; en veure els assaigs, els responsables del centre s'adonen que la major part de les escenes van en contra del que és políticament correcte i de la moral que impera en aquella contrada.

L'argúcia, potser imaginada per l'actual director, Ramon Fontserè, s'assembla en tots els sentits a la que va presidir l'obra satírica d'Erasme, *Elogi de la follia* (Llibres de l'Índex, 2013), en què un reguitzell de folls –com en aquesta obra d'Els Joglars– diuen totes les bestieses que els sembla, incorrectes políticament, moralment i religiosament parlant: l'humanista va entendre que només podia rebentar determinats costums del seu temps si els presentava, indirectament, com un *encomium moriae*, és a dir, un elogi de l'estupidesa humana, la qual, segons el *Cohèlet* bíblic, és d'unes dimensions immensurables: *infinitus est numerus stultorum*.

Ja va dir-ho Gustave Flaubert –que més endavant escriuria una novel·la dedicada a rebentar els molt ximpls i petitburgesos, *Bouvard i Pécuchet*– en una carta a la seva amant Louise Colet del 16 de desembre de 1852: “El que manca a la societat moderna no és ni un Crist, ni un Washington, ni un Sòcrates, ni tan sols un Voltaire, és un Aristòfanes; però el públic el lapidaria”.

En temps com els actuals –i això importa també a l'estat espiritual i intel·lectual del nostre país– val més no posar èmfasi ni en els herois ni en les tragèdies; tampoc representar-ne gaires. Serà més útil recordar el nostre passat irònic i satíric –el de les comèdies i les grans publicacions humorístiques d'abans de 1939– per mirar d'endolcir una mica les posicions massa dogmàtiques, enverinades o nostàlgiques. Tirem avant, doncs, com ja va fer el francès, amb lectures que ens moguin al riure i la platxèria: així passa amb les obres i els llibres d'Aristòfanes, Rabelais, Dickens, Chesterton, Woodhouse, Tom Sharpe i molts altres. Tot és tan relatiu i tan efímer, en aquest món!

WIKIPÈDIA